

LA PEDRA DE BANYOLES

Les característiques morfològiques de la pedra calcària pròpia de l'antiga zona lacustre de Banyoles, per la seva relativa facilitat en extreure-la i en treballar-la, va determinar la morfologia i les tècniques constructives de Banyoles des de l'època medieval fins a mitjan segle passat.

La confecció de peces de cares polides com carreus per a murs, arcs, pilars, llindes, brancals i cantoneres va perfilar els edificis més notables de la població. I la reutilització d'elements secundaris, possiblement productes residuals de la seva extracció, va confeccionar una tradició constructiva més popular, i no per això menys important, que va permetre elaborar parets de maçoneria i pilars, envans, entrebigats i canalitzacions fetes amb lloses de poc gruix.

I és en l'època moderna, a partir del s. XVIII on la construcció amb llosa pren un gran impuls a través de les voltes, de canó o amb llunetes, cobrint tant les modestes edificacions com les senyorials com a substitució dels antics forjats medievals fets de cairats de fusta. Així també, i fins a mitjans del s. XX, les lloses s'ha utilitzat en la construcció de tanques, canalitzacions, parets de construccions modestes (magatzems i barraques) que han confeccionat el paisatge construït de la nostra comarca.

Entrat el segle XX, amb la creixent indústria de la ceràmica cuita es deixa d'usar i es manté tan sols com a material decoratiu per a superfícies fins que a principis del s. XXI es tanca l'última pedrera situada al barri de Les Pedreres de Mata.

INSCRIPCIONS

Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles

Carrer Sant Pere, 10 - 17820 Banyoles

Telèfon: 872 20 26 23

Horari: dimarts i divendres de 9 a 12 h

cecbanyoles@cecbanyoles.cat

www.cecbanyoles.cat

Assistència al Col·loqui

Inscripció obligatòria, assistència gratuïta.

Presidents: Quim Salví (rector UdG) i Roser Masgrau (presidenta CECB)

Directors: Miquel Llorens (UdG) i Josep Callís i Vicenç Muriscot (CECB)

Per a més informació
www.cecbanyoles.cat

Organitzen:

Universitat
de Girona

En conveni amb:

Ajuntament
de Banyoles

Amb el suport de:

Diputació
de Girona

INSTITUT RAMON MUNTANER
Fundació privada dels Centres d'Estudis de parla catalana

La pedra de Banyoles

3, 4 i 5 d'octubre de 2025
BANYOLES

Universitat
de Girona

Programació

octubre 2025

Divendres 3

Auditori de l'Ateneu de Banyoles
(carrer de la Canal, 25)

19:00h Inauguració del XXXI Col·loqui de Tardor.

19:15h Conferència inaugural «Territoris de pedra i aigua», a càrrec de **Carles Oliver Barceló**, Arquitecte per la ETSAB i mestre d'obres per necessitat professional.

Les emissions mundials de CO₂ han passat de 5 Gigatonnes (Gt) a 37 Gt anuals en el darrer segle. La terra i la mar només poden absorbir 19 Gt de CO₂, el que equival al pressupost mundial de carboni, i per tant gastem quasi el doble del que tenim.

Si considerem el pressupost de carboni com un factor limitant a l'arquitectura, com ha fet fins ara el pressupost econòmic, segons GBCe serà necessària una reducció del 52% de les emissions per a 2030 i del 92% per a 2050.

A les Illes Balears s'han executat un gran nombre de projectes recents que compleixen amb aquest valor per 2030, mitjançant un canvi de model productiu. Aquests projectes tenen en comú que han configurat l'habitabilitat a partir del 'mapa de recursos locals', és a dir, recuperant l'habilitat de construir amb el mateix territori. A més de recursos socials o atmosfèrics, inclou l'ús de materials locals de baix carboni, com la pedra de marès, que a les zones planeres de l'illa de Mallorca ha configurat una gran part del paisatge edificat.

Avaluarem les semblances, diferències i oportunitats que hi pot haver entre Mallorca i Banyoles, on també disposa d'una pedra sedimentària calcària local, el Travertí o pedra de Banyoles, i on l'aigua ha estat un dels principals elements configuradors del territori.

Dissabte 4

Auditori de l'Ateneu de Banyoles
(carrer de la Canal, 25)

9:15 Rebuda dels participants i lliurament de la documentació.

9:25h Obertura del col·loqui.

10:00h Ponència «El travertí, quan l'aigua es transforma en roca», a càrrec de **Salvador Sarquella Canals**, biòleg.

10:45h Ponència «La pedra de Banyoles: dos milions d'anys de presència lacustre al Pla de l'Estany», a càrrec de **David Brusi Belmonte**, doctor en Geologia, Centre GEOCAMB, Departament de Ciències Ambientals, Universitat de Girona.

11:30h Pausa-cafè.

12:00h Ponència «Diàleg de pedres: la calcària de Girona i el travertí de Banyoles», a càrrec de **Pere Freixas i Camps**, doctor en Història de l'Art per la Universitat de Barcelona.

12:45h Ponència «L'èxit del travertí en època medieval, a Banyoles... i més enllà», a càrrec de **Miquel Àngel Fumanal i Pagès**, doctor en Història de l'Art per la Universitat de Barcelona.

13:30h Pausa per dinar.

16:00h Ponència «La pedra i l'aigua: recs, requeres i tanques. El paisatge de les hortes del Sotamonestir», a càrrec de **Josep Callís i Figueres Vicenç Muriscot Figueras**, arquitectes.

16:30h Ponència «Usos constructius de la llosa i la pedra de Banyoles dels segles XVI al XIX», a càrrec de **Guerau Palmada Auguet**, historiador i **Antoni Bramon Serra**, arquitecte tècnic.

17:30h Pausa.

18:00h Ponència «Propietats mecàniques de la pedra de Banyoles: anàlisi comparada», a càrrec de **Miquel Llorens Sulivera**, doctor i professor de la Universitat de Girona.

18:45h Ponència «L'extracció de la pedra, les pedreres i els picapedrers», a càrrec de **Ramon Ripoll Masferrer**, arquitecte, doctor i professor de la Universitat de Girona.

19:15h Ponència «El valor de les construccions tradicionals amb pedra», a càrrec del grup **GRETA**, grup de Recerca i Estudi de la Tradició Arquitectònica.

20:15h Cloenda i copa de cava.

Diumenge 5

Ruta la pedra de Banyoles
(Sortida plaça dels Servites)

10:00h Ruta de la pedra de Banyoles

Itinerari que recorre els espais on es pot observar la formació i extracció del travertí (les Estunes i l'Estany), fins a la seva aplicació arquitectònica a la ciutat de Banyoles.

Durant la visita s'analitzaran les diferents tipologies constructives.

Hora i lloc de trobada: a les 10:00 del matí a la Plaça dels Servites.

Pedrera del Pla de Mata d'on s'ha extret molt travertí, o pedra de Banyoles.
Fons del Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles - ACPE180-22-N-564 - 1951.

